

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 540-01/17-2/3
Ljubljana, 15. 3. 2017

Državni svet Republike Slovenije je na 49. seji 15. 3. 2017, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) ter na podlagi posveta Reorganizacija centrov za socialno delo, sprejel naslednji

S K L E P

Državni svet Republike Slovenije je 15. 2. 2017 z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti soorganiziral posvet z naslovom Reorganizacija centrov za socialno delo.

S posvetom sta soorganizatorja želela zaokrožiti javno razpravo o noveli Zakona o socialnem varstvu, ki se je zaključila ravno na dan posveta. V omenjeno novelo je ministrstvo zapisalo temeljna izhodišča bodoče organizacijske strukture centrov za socialno delo s ciljem omogočiti enovito, hitro in učinkovito ukrepanje. Posvet je tako ponudil še eno dodatno priložnost za predstavitev načrtane reorganizacije centrov za socialno delo ter stališč različnih deležnikov (oblikovalci javnih politik, odločevalci, stroka, financerji in izvajalci programov in storitev, civilna družba itd.).

Posvet je povezovala državna svetnica mag. Darija Kuzmanič Korva, udeležence posveta pa je uvodoma nagovoril predsednik Državnega sveta Mitja Bervar, mag. manag. V okviru uvodne predstavitve je ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, dr. Anja Kopač Mrak, na splošno predstavila reorganizacijo centrov za socialno delo in pojasnila nekatere spremembe, do katerih je že prišlo na podlagi izvedene javne razprave o predlogu zakona. Sledile so predstavitve stališč deležnikov, in sicer predsednice Socialne zbornice Slovenije dr. Valerije Bužan; direktorice Inštituta Republike Slovenije za socialno varstvo mag. Barbare Kobal Tomc; doc. dr. Milka Poštraka s Fakultete za socialno delo ter Majde Golja, predstavnice centrov za socialno delo.

V razpravi so svoja mnenja podali Perica Radonjič iz KSS Pergam, SINCE07, Sindikat Centrov za socialno delo; Alenka Mužinčič Zver s Centra za socialno delo Ljutomer (zastopnica SINCE07); državni svetnik Alojz Kovšca; Francka Četković s Sindikata upokojujencev Slovenije, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije; Alojz Sladič z Generalne policijske uprave; Dubravka Hrovatič s Centra za socialno delo Novo mesto ter Simona Ratajc s Centra za socialno delo Maribor.

Na podlagi predstavitev in razprave na posvetu so bili oblikovani naslednje ugotovitve in predlogi:

I. NA SPLOŠNO O PREDVIDENI REORGANIZACIJI CENTROV ZA SOCIALNO DELO:

1. Reorganizacijo centrov za socialno delo se pričakuje že od leta 2005. V vmesnem času so bile že izvedene določene analize, različne delovne skupine pa so oblikovale predloge sprememb in izoblikovale pilotne projekte, ki pa se niso implementirali.
2. Predlagana reorganizacija, katere glavno vodilo je »Na teren, bližje k ljudem«, zajema tri predvidene vsebinske sklope sprememb: spremembe organizacijske strukture sistema delovanja centrov za socialno delo, uvedbo informativne odločbe ter vpeljavo socialne aktivacije kot načina aktivacije dolgotrajnih prejemnikov denarnih socialnih pomoči.
3. Stroka s področja socialnega dela že dolgo ocenjuje, da bi bilo treba uvesti določene spremembe v sistemu delovanja centrov za socialno delo, saj trenutna ureditev zaradi zunanjih in notranje-organizacijskih dejavnikov ne ustreza več niti strokovnim delavcem niti uporabnikom. Stroka ne nasprotuje predlagani reorganizaciji, meni pa, da mora temeljiti na analizi kadrovskih in strokovnih potreb v izogib morebitnim zapletom pri implementaciji načrtanih ukrepov. Poziva tudi k preišljenemu, z deležniki, usklajenemu in postopnemu uveljavljanju sprememb (npr. prek pilotnih projektov), k redni evalvaciji njihovih učinkov in posledičnim popravkom ali nadgradnjam sistema.
4. Pri uvajanju sprememb je ključnega pomena strinjanje različnih deležnikov o cilju reorganizacije, kako ga doseči, pa je stvar medsebojnega dogovora, zato deležniki podpirajo vključujoč pristop pristojnega ministrstva pri pripravi sprememb sistema.
5. Pri definiranju ciljev reorganizacije bi bilo treba na podlagi zaznanih pomanjkljivosti sistema najti odgovor na to, kakšen naj bo sistem centrov za socialno delo in kakšni naj bodo pogoji za delo, ki morajo biti izpolnjeni, da bo sistem res učinkovito deloval, da bo uporabnikom zmožen nuditi kakovostne storitve in zagotavljal podlage za strokovni razvoj zaposlenih.
6. Reorganizacija sistema centrov za socialno delo na uporabnika in njegove možnosti uveljavljanja pravic, povezanih s sistemom socialnega varstva, ne sme imeti negativnega vpliva.
7. Vsaka sprememba s seboj prinaša občutja negotovosti, zato je pri uvajanju sprememb v sistem ključnega pomena podrobno informiranje in vključevanje vseh, ki se jih bodo spremembe dotaknile.
8. Že med javno razpravo so bile na podlagi prejetih pripomb pripravljene spremembe določb novele Zakona o socialnem varstvu, pred vložitvijo novele v zakonodajni postopek pa bo na podlagi posameznih usklajevanj še priložnost za spremembe in dopolnitve njene vsebine.
9. Glede na številne formalne in vsebinske spremembe, ki jih predvideva predlog reorganizacije stroka poziva k počasnemu uvajanju sprememb in poziva k razmisleku o realnosti uveljavitev načrtovanih sprememb že s 1. 1. 2018.

II. VODILO REORGANIZACIJE »NA TEREN, BLIŽJE K LJUDEM«:

1. Vodilo reorganizacije »Na teren, bližje k ljudem« je dobro zastavljeno, a bo za uresničenje tega in za res kakovostno strokovno delo na terenu treba zagotoviti ustrezne kadrovske pogoje za delo.
2. V zadnjih desetletjih so se okoliščine dela na terenu, kar se tiče vsebine in zahtevnosti, zelo spremenile, zato bo treba slednje upoštevati pri organizaciji in izvajanju terenskega dela. Predvsem bo treba oblikovati nove storitve, ki bodo ponudile odgovore na povečan delež starejše populacije, izzive, povezane z dolgotrajno oskrbo, deinstitucionalizacijo ter posledično krepitvijo dela v skupnosti.

III. SEDANJA IN PRIHODNJA ORGANIZACIJA DELA CENTROV ZA SOCIALNO DELO:

1. Trenutno stanje:

- a) Organizacijska struktura obstoječih 62 centrov za socialno delo kot samostojnih socialno-varstvenih zavodov se v zadnjih 25 letih ni spremenila, medtem ko se je število nalog, ki jih izvajajo na podlagi 54 različnih zakonov, močno povečalo, brez dodatne kadrovske okrepitve.
- b) Pokritost oziroma število zaposlenih na uporabnika glede na geografsko lokacijo centra zelo niha. Tudi njihove notranje organizacijske strukture so zelo raznolike, saj so se skozi leta razvijali precej samostojno.
- c) Zaznane ključne šibkosti sistema, na podlagi katerih se išče optimalne spremembe sistema so: pomanjkanje specializacij strokovnega kadra, težave z zagotavljanjem multidisciplinarnega timskega dela, kadrovska podhranjenost, omejevanje možnosti modernejših metod dela (delo v parih ali timih) itd.

2. Predvidena nova organizacijska struktura in spremembe načina dela:

- a) Predvideva se povezava obstoječih 62 lokalnih centrov za socialno delo v 16 območnih centrov za socialno delo. V slednjih se bo centraliziralo skupne službe (informacijsko-tehnološko, kadrovske službe in računovodstvo) in nanje preneslo odločanje o pravicah iz javnih sredstev letnega značaja na podlagi uvedbe informativne odločbe (otroški dodatek, znižanje plačila za vrtec, državne štipendije, dodatne subvencije za malice in kosila).
- b) Vzpostavitev skupnih služb naj bi prinesla prihranke, ki jih bo moč nameniti za druge aktivnosti v sistemu – predvsem za dodatne zaposlitve in izobraževanja, itd.
- c) Zdajšnji centri za socialno delo bodo postali enote centra za socialno delo, ki bodo na podlagi zakonskih določb še vedno predstavljali osnovne vstopne točke v sistem, vodili pa jih bodo pomočniki direktorja območnega centra za socialno delo, k imenovanju katerih bo lahko podal mnenje župan posamezne lokalne skupnosti, v kateri deluje enota.
- d) Ključnega pomena za novo organizacijsko strukturo bo možnost intenzivnejše koordinacije nalog med lokalnimi centri za socialno delo, ki bodo delovali znotraj posameznega območja. Pri tem stroka opozarja, da bo treba natančno analizirati delo posameznih lokalnih enot centrov za socialno delo, saj se njihovo delovanje, zlasti pa težave, s katerimi se ukvarjajo v posameznem lokalnem okolju, precej razlikujejo.

e) V prihodnje bi bilo treba poenotiti postopke glede izvajanja Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, strokovnim delavcem zagotoviti več časa za izvajanje strokovnih nalog, vzpostaviti skupne službe na posameznih področjih dela, povečati učinkovitost in kakovost dela, zagotoviti večjo dostopnost do storitev in razviti nove oblike strokovnega dela (npr. vpeljava koncepta ključnih oseb). Gre za kompleksne in medsebojno povezane procese, katerih uveljavitev in učinki bodo terjali čas.

3. Pripombe in predlogi:

- a) Glede na ocene strokovnjakov iz tujine je slovenski sistem centrov za socialno delo dober (navkljub določenim zaostankom v kadrovskem in strokovnem razvoju, centri ostajajo dokaj blizu uporabniku in se povezujejo tako z nevladnimi organizacijami kot lokalnimi skupnostmi), zato bi ga bilo treba zgolj posodobiti, ne pa popolnoma transformirati.
- b) Če se javna pooblastila razume v kontekstu socialnega dela in ne v kontekstu pravnih postopkov in ukrepov, potem bo predvideno ločitev javnih pooblastil od storitev težko izvesti, saj je postopek, ki sloni na pooblastilih, prežet s socialnim delom. Posledično se predlaga, da se prvi odstavek 49. člena Predloga zakona o socialnem varstvu spremeni tako, da se glasi: »Centri za socialno delo opravljajo storitve in naloge, ki izhajajo iz potreb ljudi in lokalne skupnosti oziroma so določene z zakonom«.
- c) Poenotenje posameznih nalog na območnih enotah centrov za socialno delo ni predvideno na celovit način. Težave bi se lahko pojavile pri poskusu poenotenja baz podatkov, saj trenutno centri za socialno delo uporabljajo zelo raznolike programe pisarniškega poslovanja, ki med seboj niso kompatibilni.
- d) Ker bi že samo poenotenje sistema prineslo velike prihranke časa za delo z ljudmi, bi se reformiranja tega področja morali lotiti na podlagi poglobljenih analiz.
- e) Predlagane spojitve računovodskih služb se je treba lotiti previdno, ne samo zaradi financiranja programov (velik obseg financiranja s strani lokalnih skupnosti), ampak tudi zaradi težav, ki se lahko pojavijo na drugih področjih (npr. izplačila varstvenega dodatka, izredne denarne pomoči za osebe, ki nimajo odprtih transakcijskih računov ali pa so slednji blokirani).
- f) Ob vzpostavitvi nove organizacijske strukture in prenosom določenih nalog na območne enote centrov za socialno delo je treba lokalnim enotam centrov zagotoviti zakonsko podlago za možnost na razpise za financiranje programov, ki jih objavlja država oziroma lokalne skupnosti. S tem se bo zagotovila tako možnost kot kontinuiteta do zdaj izvajanih programov, ki so prilagojeni specifičnim potrebam posameznega lokalnega okolja.
- g) Centrom za socialno delo se obetajo številne nove naloge na podlagi sprejema Zakona o osebni asistenci, predvidenega sprejema Zakona o socialnem vključevanju, zakonodaje na področju dolgotrajne oskrbe itd., ki jih bo treba vključiti v načrtovanje novih načinov organizacije in vsebine dela.
- h) Veliko novosti pri delu centrov za socialno delo bo prinesel tudi Družinski zakonik, ki je trenutno v zakonodajni proceduri in bo prav tako terjal številna prilagajanja novim postopkom na področju zaščite otrok. Čim prej bi bilo treba začeti priprave na prenos določenih nalog na sodišča, ki bodo od centrov pričakovala poglobljena strokovna mnenja, za kar bo prav tako treba precej znanja in časa.
- i) Na delo centrov za socialno delo vplivajo tudi nepredvidene situacije, ki se pojavijo praktično čez noč (begunski val, poplave itd.). Sistem bo zato moral biti dobro organiziran in načrtovan, da bo sposoben odreagirati na različne izzive.

- j) Pred uvajanjem novih sprememb bi bilo treba odpraviti pomanjkljivosti obstoječega sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, saj iz slednjega izhaja največ težav in obremenitev strokovnih delavcev.
- k) Kot ključen element reorganizacije sistema stroka prepoznava modernizacijo sistema, saj se okolje, v katerem delujejo centri za socialno delo, iz leta v leto spreminja in postaja kompleksnejše, terja več napora za prilagajanje načinov dela, razvijanje novih programov in pristopov. Stroka opozarja, da brez vzporednih vsebinskih sprememb sama formalna sprememba organizacijske strukture ne bo imela zaželenega učinka in ne bo avtomatično zagotavljala razvoja stroke.
- l) Predlaga se postopna vpeljava sprememb, ob rednih evalvacijah (npr. na pol leta, ob vključevanju relevantnih deležnikov) in popravkih načrtovanih sprememb sistema. Stroka se zavzema za pristop z izvajanjem pilotnih projektov, saj se da na tak način uspešno izogniti tveganjem z zapleti pri izvedbi načrtanih sprememb v praksi.

IV. CENTRALNA ENOTA CENTROV ZA SOCIALNO DELO IN MOŽNE ALTERNATIVE:

1. Na podlagi prejetih pripomb med javno razpravo in pomanjkanja konsenza se iz novele Zakona o socialnem varstvu umika predlog o vzpostavitvi centralne enote centrov za socialno delo na ravni države. Centralna enota je bila v osnovi zamišljena kot nov javni socialno varstveni zavod, ki bi ga ustanovila Republika Slovenija in bi opravljal podporne, razvojne, analitične in druge specifične naloge s področja delovanja centrov za socialno delo. Ministrstvo poudarja, da se centralno enoto še vedno lahko uvede v kasnejših fazah procesa reorganizacije, če se bo ocenilo, da je to smiselno in če bo o tem dosežen konsenz znotraj sistema.
2. Stroka podpira razmišljanja ministrstva o preuranjeni vzpostavitvi centralne enote, vendar poziva, da se namesto slednje vseeno zagotovi določena oblika skupnega povezovanja in usmerjanja dela centrov za socialno delo z minimalnim vplivom aktualne politične oblasti in z izključnim poudarkom na stroki.
3. Možne oblike prihodnje centralne enote centrov za socialno delo, kot jih predlaga stroka: ustanovitev samostojnega javnega zavoda (zavod za razvoj ali zavod za podporo centrom za socialno delo) ali posebnega direktorata za centre za socialno delo v okviru Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Če bi direktorat postal zgolj pritožbeni organ, potem je nujno treba zagotoviti še dodaten strokovni organ, ki bo nudil strokovno pomoč centrom za socialno delo.
4. Stroka podpira naslednje, v noveli, predlagane rešitve: poenotenje obrazcev, spletnih strani, nekaterih popravkov dela, uvedbo organizacije in koordinacije učnih baz. Hkrati ugotavlja, da bi bila nujna določena stopnja koordinacije na naslednjih področjih dela centrov za socialno delo: enoten razvoj dejavnosti in prakse izvajanja storitev centrov za socialno delo, usposabljanje kadra ob vsakokratni spremembi zakonodaje, vodenje analitike in statistik, prijava in izvajanje projektov na državni ravni (npr. prek Evropskega socialnega sklada), razvoj in spremljanje kakovosti izvajanja storitev ter zagotavljanje enotne službe za stike z javnostmi kot podpore centrom za socialno delo.

V. MOBILNE ENOTE:

1. V skladu s predlogom reorganizacije naj bi se v okviru vsakega območnega centra za socialno delo vzpostavila mobilna enota po zgledu obstoječih regijskih služb na področju preprečevanja nasilja, družbeno koristnega dela itd. Mobilne enote bodo zaradi načina delovanja (specializirani strokovnjaki, ki so doslej delovali strogo lokalno in jih ni dovolj, da bi delovali v vsakem posameznem lokalnem centru ter svoje storitve nudili na celotnem območju) naj bi omogočile ustrezno sestavo multidisciplinarnih timov v posameznem zahtevnem primeru in bodo na voljo za celotno območje.
2. Stroka poudarja nujnost okrepitve skupnostnega socialnega terenskega dela, zato podpira idejo o vzpostavitvi mobilnih timov. Pri tem izpostavlja, da morajo biti omenjeni timi resnično dosegljivi in aktivni, ko se jih potrebuje na terenu, zato bo treba razmišljati tudi o zagotovitvi ustreznih pogojev za njihovo delo (zagotovitev prevoznih sredstev, dodatnih prostorov itd.).

VI. KADROVSKA SESTAVA, POGOJI DELA TER POLOŽAJ STROKOVNIH DELAVCEV V SISTEMU:

1. Strokovni delavci so zlasti po uvedbi Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev v 2012 vedno bolj obremenjeni z administrativnim delom, povezanim z upravnimi postopki, zaradi česar jim primanjkuje časa za strokovno delo, za katerega so v osnovi usposobljeni.
2. Predvidena zaposlitev 10 novih delavcev v sistemu 2017 po mnenju stroke ne bo dovolj za reševanje problema kadrovske podhranjenosti sistema (2015 ocenjene potrebe po 733 dodatnih delavcih, če bi se sledilo normativom).
3. Sistem centrov za socialno delo je tudi zaradi ukrepa zmanjševanja števila zaposlenih za 1 % na leto na podlagi Zakona za uravnoteženje javnih financ že leta kadrovske podhranjen (Slovenija s 722 zaposlenega na 100.000 prebivalcev dosega 42 % zaposlenost na tem področju v primerjavi z evropskim povprečjem). Glede na normative in standarde, opredeljene 2008, bi po ocenah v sistemu morale biti zaposlenih vsaj 30 % več ljudi.
4. Brez dodatnih kadrovske okrepitve, predvsem novih specializiranih kadrov, ki jih primanjkuje na posameznih področjih socialnega dela, brez zagotovitve dodatnih prostorov in načrtnega vlaganja v usposabljanje tudi reorganizacija sistema ne bo mogla biti uspešno izvedena.
5. Pri samem delu se obremenitve z upravnimi postopki (t. i. kolonizacija socialnega dela) kažejo v manjšem obsegu izvajanja storitev osebne pomoči in pomoči družini na domu ter v prevladi storitev, namenjenih najzahtevnejšim uporabnikom z najbolj kompleksnimi težavami. Posledično so se uporabniki, ki potrebujejo specializirane ali nadstandardne storitve, primorani obrniti na nevladne organizacije, ki se v obstoječem sistemu lažje odzivajo na potrebe v okolju.
6. Zaradi povečanih obremenitev so strokovni delavci na centrih za socialno delo vedno manj zadovoljni z delovnimi pogoji in plačilom za delo (večjih popravkov v zadnjih desetih letih ni bilo), kar vpliva tako na njihovo počutje in motivacijo za delo kot na zadovoljstvo uporabnikov z njihovim delom. Velikokrat se kadrovske stiske v okviru rednih delovnih nalog rešuje z aktivacijo zaposlenih v programih, ki jih financirajo lokalne skupnosti, kar ni primerno.
7. Zaradi slabih izkušenj z uvedbo informacijskega sistema za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev 2012, ki je od centrov za socialno delo, zlasti pa od zaposlenih

- terjala velike organizacijske, kadrovske (prenos kadrov z občin, različnih poklicnih profilov, ki za delo z uporabniki v večini niso bili strokovno ustrezno usposobljeni) in vsebinske prilagoditve dela, so ob tokratni napovedi reorganizacije centrov za socialno delo zaposleni na centrih razumljivo bolj nezaupljivi do predlaganih sprememb. Pričakujejo, da bodo o morebitnih spremembah (npr. premestitvah) ustrezno in pravočasno informirani ter vključeni v dogovore o načinu njihove izvedbe.
8. Strokovni delavci na centrih za socialno delo bodo lahko kakovostno opravljali svoje naloge takrat, ko bodo imeli poleg usposobljenosti in znanja socialnega dela, na voljo dovolj časa, da z uporabnikom vzpostavijo delovni odnos, z njim soustvarjajo rešitve in ga opolnomočijo.
 9. H kakovostnejšemu delu na centrih za socialno delo in razbremenitvi strokovnih delavcev bi bistveno pripomogla čim bolj jasna, nedvoumna in poenostavljena zakonodaja, brez kopice dodatnih navodil.
 10. Predstavniki sindikata opozarjajo, da bodo intenzivno spremljali proces reorganizacije centrov za socialno delo in posebej izpostavljajo, da nasprotujejo morebitnim odpuščanjem (še zlasti v plačni skupini J). Po zagotovilih ministrice do slednjega ne bo prišlo.
 11. Glede na povedane uvedbe t. i. premakljivega delovnega časa (delo tudi v popoldanskem času) so mnenja deležnikov različna. Medtem ko je na eni strani izražena podpora tovrstnemu načinu dela (povečanje dostopnosti storitev uporabnikom sistema na podlagi uvedbe dežurstev po zgledu ureditve slednjega znotraj zdravstvenega sistema), po drugi strani zlasti sindikati opozarjajo na upoštevanje obremenitev in vpliva spremembe delovnega časa na zaposlene (možne težave z organizacijo timov itd.).
 12. Stroka in sindikati v povezavi z obstoječo in bodočo kadrovsko strukturo v okviru socialnega dela opozarjajo na nujnost načrtnega, rednega strokovnega in vseživljenjskega izobraževanja ter usposabljanja, za kar bo treba zagotoviti zadostna finančna sredstva. Le tako se bo lahko zagotovilo profesionalno in kakovostno podporo uporabnikom, razvoj novih oblik dela ter opolnomočenje strokovnjakov za nove pristope pri reševanju zahtevnih situacij.
 13. Predlaga se uvedba redne supervizije, saj so situacije, s katerimi se soočajo strokovnjaki na področju socialnega varstva pri njihovem delu čedalje bolj kompleksne in terjajo medsebojna usklajevanja ter premišljene odločitve. Zgolj teoretično znanje ni dovolj (zaželeno je npr. poznavanje različnih psihoterapevtskih pristopov pri delu z ljudmi), od strokovnjakov se zahteva vlaganje v osebni razvoj in preskušanje teoretičnih znanj v praksi.
 14. Predlaga se zagotovitev namenskih sredstev za izobraževanje (oblikovanje posebne postavke za izobraževanje v finančnih načrtih centrov za socialno delo kot določenega odstotka od proračuna centra). Sredstva za usposabljanje, izobraževanje in supervizijo bi se lahko zagotovila tudi v obliki sofinanciranja ali štipendiranja prek Socialne zbornice.
 15. Poiskati je treba načine za premostitev razkoraka med teoretičnimi koncepti dela in prakso, o katerem poročajo študenti socialnega dela na praksi v različnih ustanovah socialnega varstva. Posledično se podpira načrte ministrstva v zvezi z enotno organizacijo in koordinacijo učnih baz.

VII. INFORMATIVNA ODLOČBA:

1. Namen uvedbe informativne odločbe je poenostavitev procesov na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, razbremenitev strokovnih delavcev, kar se tiče administrativnega dela, ter razbremenitev uporabnikov glede vsakoletnega vlaganja vlog. Sistem izdaje informativnih odločb bo temeljil na avtomatičnem odločanju o letnih pravicah (otroški dodatek, državne štipendije in subvencije), po vzoru izdaje dohodninskih odločb.
2. Poskusna izdaja informativnih odločb, vzporedno z obstoječim sistemom, se predvideva jeseni 2017 in bo temeljila na sprotne ugotavljanju in odpravljanju napak, s čimer se bo preprečilo ponovitev slabih izkušenj z uvedbo sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev 2012.
3. Na podlagi uvedbe informativne odločbe se predvideva bistveno skrajšanje časa odločanja, saj se večina obstoječih odločb nanaša na pravico do otroškega dodatka in subvencijo za plačilo vrtca.

Pripombe in predlogi:

- a) Stroka načeloma pozdravlja uvedbo informativne odločbe, ki bi na dolgi rok lahko doprinesla k možnosti povečanega obsega strokovnega dela na centrih za socialno delo, a hkrati opozarja na to, da bo v pristojnosti lokalnih centrov še vedno ostalo 7 pravic, ki niso letne (pravica do družinskega pomočnika, subvencije najemnin, socialnovarstvene oprostitev, itd.) in ki bi jih bilo treba posodobiti.
- b) Centri za socialno delo opozarjajo na to, da se v enotni vlogi, ki vsebuje določene letne pravice skrivajo tudi prošnje za pridobitev ostalih pravic, zato bo obremenjenost lokalnih enot centrov še vedno velika.
- c) Pomisleki glede resnične razbremenitve lokalnih centrov za socialno delo so povezani tudi z dejstvom, da bo ostalo v veljavi zaporedje uveljavljanja pravic iz javnih sredstev (otroški dodatek pred denarno socialno pomočjo itd.) in da lahko zaradi sprememb v tekočih dohodkih upravičencev do posameznih pravic med letom prihaja do sprememb podlage za posamezne pravice (denarno nadomestilo, nadomestilo plače med začasno zadržanostjo z dela zaradi bolezni, starševsko nadomestilo ...), kar bo lahko vplivalo tudi na pravice letnega značaja (posledica: ponovna izdaja večjega števila odločb na letni ravni).
- d) V povezavi z uvedbo informativne odločbe bi bilo treba urediti tudi vprašanje dokumentiranja in arhiviranja, ki trenutno še vedno ne sledita zahtevam po digitalizaciji poslovanja in načelom sodobnega upravnega poslovanja. Namesto elektronskega poslovanja se namreč še vedno večinoma posluje papirno, kar ni v skladu z Uredbo o upravnem poslovanju, na kar je opozorila tudi Upravna inšpekcija. Predlaga se čimprejšnji prehod na elektronsko poslovanje ter vzpostavitev povezave glavne pisarne z informacijskim sistemom ISCS.

VIII. SOCIALNA AKTIVACIJA:

1. Trenutno stanje: 120 socialno-varstvenih programov v vrednosti 13,8 milijonov evrov, ki jih v večini zagotavlja država, del pa tudi občine (glede na anketo Skupnosti centrov za socialno delo vsaj 5,3 milijona evrov¹). Ker programi med seboj niso dovolj povezani, ne omogočajo uporabe kompleksnejših načinov

¹ Na podlagi odgovorov 52 centrov za socialno delo gre za 162 programov, v okviru katerih je zaposlenih 733 delavcev.

- odpravljanja problemov, s katerimi se soočajo dolgotrajni prejemniki denarne socialne pomoči.
2. Namen socialne aktivacije: vpeljava novih programov v smeri aktivne socialne politike s ciljem opolnomočenja dolgotrajnih prejemnikov denarne socialne pomoči (zmanjšanje ovir za vključevanje v programe aktivne politike zaposlovanja).
 3. Programi bodo financirani iz evropskih sredstev za izvajanje programov socialne aktivacije (primer: objava Javnega razpisa za sofinanciranje projektov »Razvoj in izvajanje dolgih programov socialne aktivacije ter povezovanje z zaposlitvenimi programi« 10. 2. 2017; v programe bodo za 11 mesecev vključeni dolgotrajni prejemniki denarnih socialnih pomoči).
 4. Na podlagi socialne aktivacije se bo skušalo zmanjševati ovire dolgotrajnih prejemnikov denarne socialne pomoči, da se bodo lahko vključili v programe aktivne politike zaposlovanja.
 5. V okviru izvajanja programov aktivne politike zaposlovanja se želi tesneje povezati delo centrov za socialno delo in Zavoda RS za zaposlovanje, s čimer bi se zagotovilo, da ene in iste osebe ne obravnava več različnih institucij.
 6. Načrtuje se usposabljanje strokovnih delavcev za delo na področju socialne aktivacije, vključevanje nevladnih organizacij in drugih akterjev iz lokalnih skupnosti (po zgledu nekaterih lokalnih skupnosti, ki s povezovanjem različnih institucij uspešno rešujejo aktualne probleme na področju socialnega varstva).
 7. Napovedana je zaposlitev 48 koordinatorjev za področje socialne aktivacije, ki bodo zaposleni na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in invalide, nato pa v okviru sistema centrov za socialno delo.

Pripombe in predlogi:

- a) Stroka podpira namere o krepitvi aktivnih pristopov k socialni politiki, zlasti z vidika socialnega vključevanja, krepitve moči in odpiranja priložnosti za osebe, ki so dolgotrajno odvisne od prejemanja socialnih transferjev, da bi preprečili njihovo socialno izključevanje. Opozarja pa, da je socialno aktivacijo treba zastaviti kot možnost in priložnost (kot pozitiven ukrep) in ne kot pogojevanje (uporaba pristopa korenček-palica), saj slednje velikokrat pripelje do odpora uporabnikov.
- b) Programi socialne aktivacije bodo predvidoma še dodatno obremenili strokovne delavce, zato bi bile kadrovske okrepitve na tem področju nujne.
- c) Pomemben element socialne aktivacije predstavlja tudi razrešitev dileme o vlogi socialne delavke ali delavca kot osebe, ki izvaja nadzor, ali osebe, ki nudi pomoč. Posledično bi v zvezi s socialno aktivacijo, ki ne sme vključevati elementov prisile, morali paziti na izrazoslovje (primer neustreznega zapisa: na str. 3 v noveli Zakona o socialnem varstvu je zapisano »..., možnost odločanja centra za socialno delo je lahko uporabniku »motivacija«, ki ga prisili v iskanje boljših rešitev...«).

IX. KONCEPT KLJUČNIH OSEB:

1. Predlagani koncept ključnih oseb, ki naj bi skrbele za uporabnika v okviru obravnave, ki se dotikajo sistema dela centrov za socialno delo, ima vsesplošno podporo. Stroka predlaga uvedbo po zgledu izbire osebnega zdravnika v zdravstvenem sistemu.

2. Koncept ključne osebe dobro odgovarja na dileme med monovalentnim in polivalentnim pristopom k izvajanju socialnega dela in na vprašanje interdisciplinarnosti področja (socialno delo je velikokrat kot holistični pristop težko razmejiti od ostalih ved in dejavnosti, npr. psihologije, sociologije, prava, saj človeško stisko razume v družbenem kontekstu in ne po zgledu medicinskega modela).
3. Uvedba koncepta ključne osebe bo lahko doprinesla k vsebinskim reformam pristopov k delu na centrih za socialno delo.

X. VKLJUČEVANJE RAZLIČNIH DELEŽNIKOV V UPRAVLJANJE - SVET CENTRA ZA SOCIALNO DELO:

1. Predvideva se vključitev lokalnih skupnosti v novo organizacijsko strukturo centrov za socialno delo na način, da se bo v svet zavoda lokalnega centra za socialno delo vključilo po dva predstavnika lokalnih skupnosti, hkrati pa se vzpostavlja nov organ na posameznem območju - svet lokalnih skupnosti centrov za socialno delo, v katerega bodo vključeni vsi župani iz območja, ki ga bo pokrival območni center za socialno delo.
2. Stroka opozarja, da bo v svete zavodov treba ustrezno vključiti tudi predstavnike stroke, uporabnikov in nevladnih organizacij, saj sestava sveta zavoda lahko pomembno vpliva na njegovo delovanje (primer dobre prakse: na področju šolstva imajo večino v svetu zavoda učitelji in starši otrok).
3. Sindikat predlaga spremembo članov svetov centrov za socialno delo na način, da se zagotovi več predstavnikov zaposlenih (namesto dosedanjih dveh - tri predstavnike).

XI. DOLOČITEV OBMOČIJ, KI JIH BODO POKRIVALI OBMOČNI CENTRI ZA SOCIALNO DELO:

1. Pri oblikovanju območij je treba upoštevati že obstoječe povezave med centri za socialno delo na posameznem območju, pa tudi že obstoječe povezave med lokalnimi skupnostmi na posameznem območju. Smiselno bi bilo med seboj povezati lokalne skupnosti, ki že zdaj aktivno sodelujejo ne samo na področju vprašanj socialnega varstva prebivalcev, ampak tudi drugih področjih, saj to zagotavlja dobre podlage za koherentno vodenje skupne tako gospodarske kot socialne politike na posameznem področju.
Primer: obstoječe aktivne povezave med občinami Grosuplje, Videm Dobropolje in Ivančno Gorico na področju gospodarstva, javnih komunalnih storitev, redarske službe in socialne politike navajajo na to, da bi jih bilo smiselno povezati v samostojno območje in ne v trenutno predvideno povezavo v večje območje s Kočevjem, kjer naj bi bil center območja. S Kočevjem imajo navedene občine manj stikov in predvsem drugačno demografsko sliko ter s tem povezane težave na področju socialnega varstva.
2. Sedeži območnih centrov bodo določeni z vladno uredbo po sprejemu novele Zakona o socialnem varstvu, zato so na tem področju še predvidena določena usklajevanja.

XII. SODELOVANJE RAZLIČNIH SLUŽB V SISTEMU IN VLOGA KOORDINATORJEV ZA PREPREČEVANJE NASILJA:

1. Centri za socialno delo predstavljajo hrbtenico socialnega varstva, ob izvajanju njihovih delovnih nalog sodelujejo z ostalimi državnimi institucijami (Policija, Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, pravosodje, inšpekcijske službe itd.), civilno družbo (nevladne in humanitarne organizacije), lokalnimi skupnostmi itd. Posledično je pri reorganizaciji sistema treba razmišljati ne zgolj o institucionalnem okviru delovanja centrov za socialno delo in poenotenju njihovega dela, ampak tudi o možnih učinkih sprememb načina njihovega delovanja na ostale dele sistema in družbe kot celote, predvsem pa na uporabnika storitev.
2. Aktivno sodelovanje Policije in centrov za socialno delo se odvija na številnih področjih (na področju zaščite žrtev in dela s povzročitelji nasilja, postopkov z mladoletniki in mladoletnimi tujci brez spremstva, vseh postopkov Policije z mladoletniki in otroki, pri namestitvah žrtev nasilja v krizne centre ter namestitvah starostnikov in nekaterih drugih ranljivih skupin prebivalstva), ob spremembah zakonodaje, pa tudi prek letnih strokovnih srečanj. Posledično je treba ob spremembah sistema zagotoviti nadaljnje uspešno sodelovanje.
3. Vloga koordinatorjev za preprečevanje nasilja, ki trenutno delujejo v 12 regijah, je za dobro delovanje sistema (predvsem kar se tiče sodelovanja s Policijo) velikega pomena, zato je treba njihove profile in naloge ohraniti. Sistem na tem področju namreč deluje dobro in že zdaj omogoča poenotenje dela tako med centri za socialno delo kot znotraj celotnega sistema preprečevanja nasilja. Dogovoriti se je treba o morebitnih okrepitvah vloge koordinatorja, možnosti njegove vključitve v interventno službo (kot vodjo).
4. Posebno vlogo v sistemu imajo nevladne organizacije kot izvajalke posameznih programov pomoči, zato je tudi sodelovanju z njimi ob morebitnih spremembah sistema treba nameniti ustrezno pozornost.

Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je na 69. seji 9. 3. 2017 obravnavala predlog Zaključkov posveta z naslovom Reorganizacija centrov za socialno delo, ki sta ga soorganizirala Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Državni svet.

Komisija zaključke posveta **podpira in jih predlaga v sprejem Državnemu svetu.**

Zaključki se glasijo:

»Državni svet Republike Slovenije je 15. 2. 2017 z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti soorganiziral posvet z naslovom Reorganizacija centrov za socialno delo.

S posvetom sta soorganizatorja želela zaokrožiti javno razpravo o noveli Zakona o socialnem varstvu, ki se je zaključila ravno na dan posveta. V omenjeno novelo je ministrstvo zapisalo temeljna izhodišča bodoče organizacijske strukture centrov za socialno delo s ciljem omogočiti enovito, hitro in učinkovito ukrepanje. Posvet je tako ponudil še eno dodatno priložnost za predstavitev načrtane reorganizacije centrov za socialno delo ter stališč različnih deležnikov (oblikovalci javnih politik, odločevalci, stroka, financerji in izvajalci programov in storitev, civilna družba itd.).

Posvet je povezovala državna svetnica mag. Darija Kuzmanič Korva, udeležence posveta pa je uvodoma nagovoril predsednik Državnega sveta Mitja Bervar, mag. manag. V okviru uvodne predstavitve je ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, dr. Anja Kopač Mrak, na splošno predstavila reorganizacijo centrov za socialno delo in pojasnila nekatere spremembe, do katerih je že prišlo na podlagi izvedene javne razprave o predlogu zakona. Sledile so predstavitve stališč deležnikov, in sicer predsednice Socialne zbornice Slovenije dr. Valerije Bužan; direktorice Inštituta Republike Slovenije za socialno varstvo mag. Barbare Kobal Tomc; doc. dr. Milka Poštraka s Fakultete za socialno delo ter Majde Golja, predstavnice centrov za socialno delo.

V razpravi so svoja mnenja podali Perica Radonjič iz KSS Pergam, SINCE07, Sindikat Centrov za socialno delo; Alenka Mužinčič Zver s Centra za socialno delo Ljutomer (zastopnica SINCE07); državni svetnik Alojz Kovšca; Francka Četković s Sindikata upokojencev Slovenije, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije; Alojz Sladič z Generalne policijske uprave; Dubravka Hrovatič s Centra za socialno delo Novo mesto ter Simona Ratajc s Centra za socialno delo Maribor.

Iz predstavitev in razprave na posvetu izhajajo naslednje ugotovitve in predlogi:

I. NA SPLOŠNO O PREDVIDENI REORGANIZACIJI CENTROV ZA SOCIALNO DELO:

1. Reorganizacijo centrov za socialno delo se pričakuje že od leta 2005. V vmesnem času so bile že izvedene določene analize, različne delovne skupine pa so oblikovale predloge sprememb in izoblikovale pilotne projekte, ki pa se niso implementirali.
2. Predlagana reorganizacija, katere glavno vodilo je »Na teren, bližje k ljudem«, zajema tri predvidene vsebinske sklope sprememb: spremembe organizacijske strukture sistema delovanja centrov za socialno delo, uvedbo informativne odločbe ter vpeljavo socialne aktivacije kot načina aktivacije dolgotrajnih prejemnikov denarnih socialnih pomoči.
3. Stroka s področja socialnega dela že dolgo ocenjuje, da bi bilo treba uvesti določene spremembe v sistemu delovanja centrov za socialno delo, saj trenutna ureditev zaradi zunanjih in notranje-organizacijskih dejavnikov ne ustreza več niti strokovnim delavcem niti uporabnikom. Stroka ne nasprotuje predlagani reorganizaciji, meni pa, da mora temeljiti na analizi kadrovskih in strokovnih potreb v izogib morebitnim zapletom pri implementaciji načrtanih ukrepov. Poziva tudi k premišljenemu, z deležniki, usklajenemu in postopnemu uveljavljanju sprememb (npr. prek pilotnih projektov), k redni evalvaciji njihovih učinkov in posledičnim popravkom ali nadgradnjam sistema.
4. Pri uvajanju sprememb je ključnega pomena strinjanje različnih deležnikov o cilju reorganizacije, kako ga doseči, pa je stvar medsebojnega dogovora, zato deležniki podpirajo vključujoč pristop pristojnega ministrstva pri pripravi sprememb sistema.
5. Pri definiranju ciljev reorganizacije bi bilo treba na podlagi zaznanih pomanjkljivosti sistema najti odgovor na to, kakšen naj bo sistem centrov za socialno delo in kakšni naj bodo pogoji za delo, ki morajo biti izpolnjeni, da bo sistem res učinkovito deloval, da bo uporabnikom zmožen nuditi kakovostne storitve in zagotavljal podlage za strokovni razvoj zaposlenih.

6. Reorganizacija sistema centrov za socialno delo na uporabnika in njegove možnosti uveljavljanja pravic, povezanih s sistemom socialnega varstva, ne sme imeti negativnega vpliva.
7. Vsaka sprememba s seboj prinaša občutja negotovosti, zato je pri uvajanju sprememb v sistem ključnega pomena podrobno informiranje in vključevanje vseh, ki se jih bodo spremembe dotaknile.
8. Že med javno razpravo so bile na podlagi prejetih pripomb pripravljene spremembe določb novele Zakona o socialnem varstvu, pred vložitvijo novele v zakonodajni postopek pa bo na podlagi posameznih usklajevanj še priložnost za spremembe in dopolnitve njene vsebine.
9. Glede na številne formalne in vsebinske spremembe, ki jih predvideva predlog reorganizacije stroka poziva k počasnemu uvajanju sprememb in poziva k razmisleku o realnosti uveljavitev načrtovanih sprememb že s 1. 1. 2018.

II. VODILO REORGANIZACIJE »NA TEREN, BLIŽJE K LJUDEM«:

1. Vodilo reorganizacije »Na teren, bližje k ljudem« je dobro zastavljeno, a bo za uresničenje tega in za res kakovostno strokovno delo na terenu treba zagotoviti ustrezne kadrovske pogoje za delo.
2. V zadnjih desetletjih so se okoliščine dela na terenu, kar se tiče vsebine in zahtevnosti, zelo spremenile, zato bo treba slednje upoštevati pri organizaciji in izvajanju terenskega dela. Predvsem bo treba oblikovati nove storitve, ki bodo ponudile odgovore na povečan delež starejše populacije, izzive, povezane z dolgotrajno oskrbo, deinstitucionalizacijo ter posledično krepitvijo dela v skupnosti.

III. SEDANJA IN PRIHODNJA ORGANIZACIJA DELA CENTROV ZA SOCIALNO DELO:

1. Trenutno stanje:

- a) Organizacijska struktura obstoječih 62 centrov za socialno delo kot samostojnih socialno-varstvenih zavodov se v zadnjih 25 letih ni spremenila, medtem ko se je število nalog, ki jih izvajajo na podlagi 54 različnih zakonov, močno povečalo, brez dodatne kadrovske okrepitve.
- b) Pokritost oziroma število zaposlenih na uporabnika glede na geografsko lokacijo centra zelo niha. Tudi njihove notranje organizacijske strukture so zelo raznolike, saj so se skozi leta razvijali precej samostojno.
- c) Zaznane ključne šibkosti sistema, na podlagi katerih se išče optimalne spremembe sistema so: pomanjkanje specializacij strokovnega kadra, težave z zagotavljanjem multidisciplinarnega timskega dela, kadrovska podhranjenost, omejevanje možnosti modernejših metod dela (delo v parih ali timih) itd.

2. Predvidena nova organizacijska struktura in spremembe načina dela:

- a) Predvideva se povezava obstoječih 62 lokalnih centrov za socialno delo v 16 območnih centrov za socialno delo. V slednjih se bo centraliziralo skupne službe (informacijsko-tehnološko, kadrovske službe in računovodstvo) in nanje preneslo odločanje o pravicah iz javnih sredstev letnega značaja na podlagi uvedbe informativne odločbe (otroški dodatek, znižanje plačila za vrtec, državne štipendije, dodatne subvencije za malice in kosila).

- b) Vzpostavitev skupnih služb naj bi prinesla prihranke, ki jih bo moč nameniti za druge aktivnosti v sistemu – predvsem za dodatne zaposlitve in izobraževanja, itd.
- c) Zdajšnji centri za socialno delo bodo postali enote centra za socialno delo, ki bodo na podlagi zakonskih določb še vedno predstavljali osnovne vstopne točke v sistem, vodili pa jih bodo pomočniki direktorja območnega centra za socialno delo, k imenovanju katerih bo lahko podal mnenje župan posamezne lokalne skupnosti, v kateri deluje enota.
- d) Ključnega pomena za novo organizacijsko strukturo bo možnost intenzivnejše koordinacije nalog med lokalnimi centri za socialno delo, ki bodo delovali znotraj posameznega območja. Pri tem stroka opozarja, da bo treba natančno analizirati delo posameznih lokalnih enot centrov za socialno delo, saj se njihovo delovanje, zlasti pa težave, s katerimi se ukvarjajo v posameznem lokalnem okolju, precej razlikujejo.
- e) V prihodnje bi bilo treba poenotiti postopke glede izvajanja Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, strokovnim delavcem zagotoviti več časa za izvajanje strokovnih nalog, vzpostaviti skupne službe na posameznih področjih dela, povečati učinkovitost in kakovost dela, zagotoviti večjo dostopnost do storitev in razviti nove oblike strokovnega dela (npr. vpeljava koncepta ključnih oseb). Gre za kompleksne in medsebojno povezane procese, katerih uveljavitev in učinki bodo terjali čas.

3. Pripombe in predlogi:

- a) Glede na ocene strokovnjakov iz tujine je slovenski sistem centrov za socialno delo dober (navkljub določenim zaostankom v kadrovskem in strokovnem razvoju, centri ostajajo dokaj blizu uporabniku in se povezujejo tako z nevladnimi organizacijami kot lokalnimi skupnostmi), zato bi ga bilo treba zgolj posodobiti, ne pa popolnoma transformirati.
- b) Če se javna pooblastila razume v kontekstu socialnega dela in ne v kontekstu pravnih postopkov in ukrepov, potem bo predvideno ločitev javnih pooblastil od storitev težko izvesti, saj je postopek, ki sloni na pooblastilih, prežet s socialnim delom. Posledično se predlaga, da se prvi odstavek 49. člena Predloga zakona o socialnem varstvu spremeni tako, da se glasi: »Centri za socialno delo opravljajo storitve in naloge, ki izhajajo iz potreb ljudi in lokalne skupnosti oziroma so določene z zakonom«.
- c) Poenotenje posameznih nalog na območnih enotah centrov za socialno delo ni predvideno na celovit način. Težave bi se lahko pojavile pri poskusu poenotenja baz podatkov, saj trenutno centri za socialno delo uporabljajo zelo raznolike programe pisarniškega poslovanja, ki med seboj niso kompatibilni.
- d) Ker bi že samo poenotenje sistema prineslo velike prihranke časa za delo z ljudmi, bi se reformiranja tega področja morali lotiti na podlagi poglobljenih analiz.
- e) Predlagane spojitve računovodskih služb se je treba lotiti previdno, ne samo zaradi financiranja programov (velik obseg financiranja s strani lokalnih skupnosti), ampak tudi zaradi težav, ki se lahko pojavijo na drugih področjih (npr. izplačila varstvenega dodatka, izredne denarne pomoči za osebe, ki nimajo odprtih transakcijskih računov ali pa so slednji blokirani).
- f) Ob vzpostavitvi nove organizacijske strukture in prenosom določenih nalog na območne enote centrov za socialno delo je treba lokalnim enotam centrov zagotoviti zakonsko podlago za možnost na razpise za financiranje programov, ki jih objavlja država oziroma lokalne skupnosti. S tem se bo zagotovila tako

možnost kot kontinuiteta do zdaj izvajanih programov, ki so prilagojeni specifičnim potrebam posameznega lokalnega okolja.

- g) Centrom za socialno delo se obetajo številne nove naloge na podlagi sprejema Zakona o osebni asistenci, predvidenega sprejema Zakona o socialnem vključevanju, zakonodaje na področju dolgotrajne oskrbe itd., ki jih bo treba vključiti v načrtovanje novih načinov organizacije in vsebine dela.
- h) Veliko novosti pri delu centrov za socialno delo bo prinesel tudi Družinski zakonik, ki je trenutno v zakonodajni proceduri in bo prav tako terjal številna prilagajanja novim postopkom na področju zaščite otrok. Čim prej bi bilo treba začeti priprave na prenos določenih nalog na sodišča, ki bodo od centrov pričakovala poglobljena strokovna mnenja, za kar bo prav tako treba precej znanja in časa.
- i) Na delo centrov za socialno delo vplivajo tudi nepredvidene situacije, ki se pojavijo praktično čez noč (begunski val, poplave itd.). Sistem bo zato moral biti dobro organiziran in načrtovan, da bo sposoben odreagirati na različne izzive.
- j) Pred uvajanjem novih sprememb bi bilo treba odpraviti pomanjkljivosti obstoječega sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, saj iz slednjega izhaja največ težav in obremenitev strokovnih delavcev.
- k) Kot ključen element reorganizacije sistema stroka prepoznava modernizacijo sistema, saj se okolje, v katerem delujejo centri za socialno delo, iz leta v leto spreminja in postaja kompleksnejše, terja več navora za prilagajanje načinov dela, razvijanje novih programov in pristopov. Stroka opozarja, da brez vzporednih vsebinskih sprememb sama formalna sprememba organizacijske strukture ne bo imela zaželenega učinka in ne bo avtomatično zagotavljala razvoja stroke.
- l) Predlaga se postopna vpeljava sprememb, ob rednih evalvacijah (npr. na pol leta, ob vključevanju relevantnih deležnikov) in popravkih načrtovanih sprememb sistema. Stroka se zavzema za pristop z izvajanjem pilotnih projektov, saj se da na tak način uspešno izogniti tveganjem z zapleti pri izvedbi načrtanih sprememb v praksi.

IV. CENTRALNA ENOTA CENTROV ZA SOCIALNO DELO IN MOŽNE ALTERNATIVE:

1. Na podlagi prejetih pripomb med javno razpravo in pomanjkanja konsenza se iz novele Zakona o socialnem varstvu umika predlog o vzpostavitvi centralne enote centrov za socialno delo na ravni države. Centralna enota je bila v osnovi zamišljena kot nov javni socialno varstveni zavod, ki bi ga ustanovila Republika Slovenija in bi opravljal podporne, razvojne, analitične in druge specifične naloge s področja delovanja centrov za socialno delo. Ministrstvo poudarja, da se centralno enoto še vedno lahko uvede v kasnejših fazah procesa reorganizacije, če se bo ocenilo, da je to smiselno in če bo o tem dosežen konsenz znotraj sistema.
2. Stroka podpira razmišljanja ministrstva o preuranjeni vzpostavitvi centralne enote, vendar poziva, da se namesto slednje vseeno zagotovi določena oblika skupnega povezovanja in usmerjanja dela centrov za socialno delo z minimalnim vplivom aktualne politične oblasti in z izključnim poudarkom na stroki.
3. Možne oblike prihodnje centralne enote centrov za socialno delo, kot jih predlaga stroka: ustanovitev samostojnega javnega zavoda (zavod za razvoj ali zavod za podporo centrom za socialno delo) ali posebnega direktorata za centre za socialno delo v okviru Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Če bi direktorat postal zgolj pritožbeni organ, potem je nujno treba

zagotoviti še dodaten strokovni organ, ki bo nudil strokovno pomoč centrom za socialno delo.

4. Stroka podpira naslednje, v noveli, predlagane rešitve: poenotenje obrazcev, spletnih strani, nekaterih popravkov dela, uvedbo organizacije in koordinacije učnih baz. Hkrati ugotavlja, da bi bila nujna določena stopnja koordinacije na naslednjih področjih dela centrov za socialno delo: enoten razvoj dejavnosti in prakse izvajanja storitev centrov za socialno delo, usposabljanje kadra ob vsakokratni spremembi zakonodaje, vodenje analitike in statistik, prijava in izvajanje projektov na državni ravni (npr. prek Evropskega socialnega sklada), razvoj in spremljanje kakovosti izvajanja storitev ter zagotavljanje enotne službe za stike z javnostmi kot podpore centrom za socialno delo.

V. MOBILNE ENOTE:

1. V skladu s predlogom reorganizacije naj bi se v okviru vsakega območnega centra za socialno delo vzpostavila mobilna enota po zgledu obstoječih regijskih služb na področju preprečevanja nasilja, družbeno koristnega dela itd. Mobilne enote bodo zaradi načina delovanja (specializirani strokovnjaki, ki so doslej delovali strogo lokalno in jih ni dovolj, da bi delovali v vsakem posameznem lokalnem centru ter svoje storitve nudili na celotnem območju) naj bi omogočile ustrezno sestavo multidisciplinarnih timov v posameznem zahtevnem primeru in bodo na voljo za celotno območje.
2. Stroka poudarja nujnost okrepitve skupnostnega socialnega terenskega dela, zato podpira idejo o vzpostavitvi mobilnih timov. Pri tem izpostavlja, da morajo biti omenjeni timi resnično dosegljivi in aktivni, ko se jih potrebuje na terenu, zato bo treba razmišljati tudi o zagotovitvi ustreznih pogojev za njihovo delo (zagotovitev prevoznih sredstev, dodatnih prostorov itd.).

VI. KADROVSKA SESTAVA, POGOJI DELA TER POLOŽAJ STROKOVNIH DELAVCEV V SISTEMU:

1. Strokovni delavci so zlasti po uvedbi Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev v 2012 vedno bolj obremenjeni z administrativnim delom, povezanim z upravnimi postopki, zaradi česar jim primanjkuje časa za strokovno delo, za katerega so v osnovi usposobljeni.
2. Predvidena zaposlitev 10 novih delavcev v sistemu 2017 po mnenju stroke ne bo dovolj za reševanje problema kadrovske podhranjenosti sistema (2015 ocenjene potrebe po 733 dodatnih delavcih, če bi se sledilo normativom).
3. Sistem centrov za socialno delo je tudi zaradi ukrepa zmanjševanja števila zaposlenih za 1 % na leto na podlagi Zakona za uravnoteženje javnih financ že leta kadrovske podhranjen (Slovenija s 722 zaposlenega na 100.000 prebivalcev dosega 42 % zaposlenost na tem področju v primerjavi z evropskim povprečjem). Glede na normative in standarde, opredeljene 2008, bi po ocenah v sistemu morale biti zaposlenih vsaj 30 % več ljudi.
4. Brez dodatnih kadrovske okrepitve, predvsem novih specializiranih kadrov, ki jih primanjkuje na posameznih področjih socialnega dela, brez zagotovitve dodatnih prostorov in načrtnega vlaganja v usposabljanje tudi reorganizacija sistema ne bo mogla biti uspešno izvedena.

5. Pri samem delu se obremenitve z upravnimi postopki (t. i. kolonizacija socialnega dela) kažejo v manjšem obsegu izvajanja storitev osebne pomoči in pomoči družini na domu ter v prevladi storitev, namenjenih najzahtevnejšim uporabnikom z najbolj kompleksnimi težavami. Posledično so se uporabniki, ki potrebujejo specializirane ali nadstandardne storitve, primorani obrniti na nevladne organizacije, ki se v obstoječem sistemu lažje odzivajo na potrebe v okolju.
6. Zaradi povečanih obremenitev so strokovni delavci na centrih za socialno delo vedno manj zadovoljni z delovnimi pogoji in plačilom za delo (večjih popravkov v zadnjih desetih letih ni bilo), kar vpliva tako na njihovo počutje in motivacijo za delo kot na zadovoljstvo uporabnikov z njihovim delom. Velikokrat se kadrovske stiske v okviru rednih delovnih nalog rešuje z aktivacijo zaposlenih v programih, ki jih financirajo lokalne skupnosti, kar ni primerno.
7. Zaradi slabih izkušenj z uvedbo informacijskega sistema za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev 2012, ki je od centrov za socialno delo, zlasti pa od zaposlenih terjala velike organizacijske, kadrovske (prenos kadrov z občin, različnih poklicnih profilov, ki za delo z uporabniki v večini niso bili strokovno ustrezno usposobljeni) in vsebinske prilagoditve dela, so ob tokratni napovedi reorganizacije centrov za socialno delo zaposleni na centrih razumljivo bolj nezaupljivi do predlaganih sprememb. Pričakujejo, da bodo o morebitnih spremembah (npr. premestitvah) ustrezno in pravočasno informirani ter vključeni v dogovore o načinu njihove izvedbe.
8. Strokovni delavci na centrih za socialno delo bodo lahko kakovostno opravljali svoje naloge takrat, ko bodo imeli poleg usposobljenosti in znanja socialnega dela, na voljo dovolj časa, da z uporabnikom vzpostavijo delovni odnos, z njim soustvarjajo rešitve in ga opolnomočijo.
9. H kakovostnejšemu delu na centrih za socialno delo in razbremenitvi strokovnih delavcev bi bistveno pripomogla čim bolj jasna, nedvoumna in poenostavljena zakonodaja, brez kopice dodatnih navodil.
10. Predstavniki sindikata opozarjajo, da bodo intenzivno spremljali proces reorganizacije centrov za socialno delo in posebej izpostavljajo, da nasprotujejo morebitnim odpuščanjem (še zlasti v plačni skupini J). Po zagotovilih ministrice do slednjega ne bo prišlo.
11. Glede na povedane uvedbe t. i. premakljivega delovnega časa (delo tudi v popoldanskem času) so mnenja deležnikov različna. Medtem ko je na eni strani izražena podpora tovrstnemu načinu dela (povečanje dostopnosti storitev uporabnikom sistema na podlagi uvedbe dežurstev po zgledu ureditve slednjega znotraj zdravstvenega sistema), po drugi strani zlasti sindikati opozarjajo na upoštevanje obremenitev in vpliva spremembe delovnega časa na zaposlene (možne težave z organizacijo timov itd.).
12. Stroka in sindikati v povezavi z obstoječo in bodočo kadrovsko strukturo v okviru socialnega dela opozarjajo na nujnost načrtnega, rednega strokovnega in vseživljenjskega izobraževanja ter usposabljanja, za kar bo treba zagotoviti zadostna finančna sredstva. Le tako se bo lahko zagotovilo profesionalno in kakovostno podporo uporabnikom, razvoj novih oblik dela ter opolnomočenje strokovnjakov za nove pristope pri reševanju zahtevnih situacij.
13. Predlaga se uvedba redne supervizije, saj so situacije, s katerimi se soočajo strokovnjaki na področju socialnega varstva pri njihovem delu čedalje bolj kompleksne in terjajo medsebojna usklajevanja ter premišljene odločitve. Zgolj teoretično znanje ni dovolj (zaželeno je npr. poznavanje različnih psihoterapevtskih pristopov pri delu z ljudmi), od strokovnjakov se zahteva vlaganje v osebni razvoj in preskušanje teoretičnih znanj v praksi.

14. Predlaga se zagotovitev namenskih sredstev za izobraževanje (oblikovanje posebne postavke za izobraževanje v finančnih načrtih centrov za socialno delo kot določenega odstotka od proračuna centra). Sredstva za usposabljanje, izobraževanje in supervizijo bi se lahko zagotovila tudi v obliki sofinanciranja ali štipendiranja prek Socialne zbornice.
15. Poiskati je treba načine za premostitev razkoraka med teoretičnimi koncepti dela in prakso, o katerem poročajo študenti socialnega dela na praksi v različnih ustanovah socialnega varstva. Posledično se podpira načrte ministrstva v zvezi z enotno organizacijo in koordinacijo učnih baz.

VII. INFORMATIVNA ODLOČBA:

1. Namen uvedbe informativne odločbe je poenostavitev procesov na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, razbremenitev strokovnih delavcev, kar se tiče administrativnega dela, ter razbremenitev uporabnikov glede vsakoletnega vlaganja vlog. Sistem izdaje informativnih odločb bo temeljil na avtomatičnem odločanju o letnih pravicah (otroški dodatek, državne štipendije in subvencije), po vzoru izdaje dohodninskih odločb.
2. Poskusna izdaja informativnih odločb, vzporedno z obstoječim sistemom, se predvideva jeseni 2017 in bo temeljila na sprotne ugotavljanju in odpravljanju napak, s čimer se bo preprečilo ponovitev slabih izkušenj z uvedbo sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev 2012.
3. Na podlagi uvedbe informativne odločbe se predvideva bistveno skrajšanje časa odločanja, saj se večina obstoječih odločb nanaša na pravico do otroškega dodatka in subvencijo za plačilo vrtca.

Pripombe in predlogi:

- a) Stroka načeloma pozdravlja uvedbo informativne odločbe, ki bi na dolgi rok lahko doprinesla k možnosti povečanega obsega strokovnega dela na centrih za socialno delo, a hkrati opozarja na to, da bo v pristojnosti lokalnih centrov še vedno ostalo 7 pravic, ki niso letne (pravica do družinskega pomočnika, subvencije najemnin, socialnovarstvene oprostitve, itd.) in ki bi jih bilo treba posodobiti.
- b) Centri za socialno delo opozarjajo na to, da se v enotni vlogi, ki vsebuje določene letne pravice skrivajo tudi prošnje za pridobitev ostalih pravic, zato bo obremenjenost lokalnih enot centrov še vedno velika.
- c) Pomisleki glede resnične razbremenitve lokalnih centrov za socialno delo so povezani tudi z dejstvom, da bo ostalo v veljavi zaporedje uveljavljanja pravic iz javnih sredstev (otroški dodatek pred denarno socialno pomočjo itd.) in da lahko zaradi sprememb v tekočih dohodkih upravičencev do posameznih pravic med letom prihaja do sprememb podlage za posamezne pravice (denarno nadomestilo, nadomestilo plače med začasno zadržanostjo z dela zaradi bolezni, starševsko nadomestilo ...), kar bo lahko vplivalo tudi na pravice letnega značaja (posledica: ponovna izdaja večjega števila odločb na letni ravni).
- d) V povezavi z uvedbo informativne odločbe bi bilo treba urediti tudi vprašanje dokumentiranja in arhiviranja, ki trenutno še vedno ne sledita zahtevam po digitalizaciji poslovanja in načelom sodobnega upravnega poslovanja. Namesto elektronskega poslovanja se namreč še vedno večinoma posluje papirno, kar ni v skladu z Uredbo o upravnem poslovanju, na kar je opozorila tudi Upravna

inšpekcija. Predlaga se čimprejšnji prehod na elektronsko poslovanje ter vzpostavitev povezave glavne pisarne z informacijskim sistemom ISCS.

VIII. SOCIALNA AKTIVACIJA:

1. Trenutno stanje: 120 socialno-varstvenih programov v vrednosti 13,8 milijonov evrov, ki jih v večini zagotavlja država, del pa tudi občine (glede na anketo Skupnosti centrov za socialno delo vsaj 5,3 milijona evrov²). Ker programi med seboj niso dovolj povezani, ne omogočajo uporabe kompleksnejših načinov odpravljanja problemov, s katerimi se soočajo dolgotrajni prejemniki denarne socialne pomoči.
2. Namen socialne aktivacije: vpeljava novih programov v smeri aktivne socialne politike s ciljem opolnomočenja dolgotrajnih prejemnikov denarne socialne pomoči (zmanjšanje ovir za vključevanje v programe aktivne politike zaposlovanja).
3. Programi bodo financirani iz evropskih sredstev za izvajanje programov socialne aktivacije (primer: objava Javnega razpisa za sofinanciranje projektov »Razvoj in izvajanje dolgih programov socialne aktivacije ter povezovanje z zaposlitvenimi programi« 10. 2. 2017; v programe bodo za 11 mesecev vključeni dolgotrajni prejemniki denarnih socialnih pomoči).
4. Na podlagi socialne aktivacije se bo skušalo zmanjševati ovire dolgotrajnih prejemnikov denarne socialne pomoči, da se bodo lahko vključili v programe aktivne politike zaposlovanja.
5. V okviru izvajanja programov aktivne politike zaposlovanja se želi tesneje povezati delo centrov za socialno delo in Zavoda RS za zaposlovanje, s čimer bi se zagotovilo, da ene in iste osebe ne obravnava več različnih institucij.
6. Načrtuje se usposabljanje strokovnih delavcev za delo na področju socialne aktivacije, vključevanje nevladnih organizacij in drugih akterjev iz lokalnih skupnosti (po zgledu nekaterih lokalnih skupnosti, ki s povezovanjem različnih institucij uspešno rešujejo aktualne probleme na področju socialnega varstva).
7. Napovedana je zaposlitev 48 koordinatorjev za področje socialne aktivacije, ki bodo zaposleni na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in invalide, nato pa v okviru sistema centrov za socialno delo.

Pripombe in predlogi:

- a) Stroka podpira namere o krepitvi aktivnih pristopov k socialni politiki, zlasti z vidika socialnega vključevanja, krepitve moči in odpiranja priložnosti za osebe, ki so dolgotrajno odvisne od prejemanja socialnih transferjev, da bi preprečili njihovo socialno izključevanje. Opozarja pa, da je socialno aktivacijo treba zastaviti kot možnost in priložnost (kot pozitiven ukrep) in ne kot pogojevanje (uporaba pristopa korenček-palica), saj slednje velikokrat pripelje do odpora uporabnikov.
- b) Programi socialne aktivacije bodo predvidoma še dodatno obremenili strokovne delavce, zato bi bile kadrovske okrepitve na tem področju nujne.
- c) Pomemben element socialne aktivacije predstavlja tudi razrešitev dileme o vlogi socialne delavke ali delavca kot osebe, ki izvaja nadzor, ali osebe, ki nudi pomoč. Posledično bi v zvezi s socialno aktivacijo, ki ne sme vključevati elementov prisile, morali paziti na izrazoslovje (primer neustreznega zapisa: na str. 3 v

² Na podlagi odgovorov 52 centrov za socialno delo gre za 162 programov, v okviru katerih je zaposlenih 733 delavcev.

noveli Zakona o socialnem varstvu je zapisano »...«, možnost odločanja centra za socialno delo je lahko uporabniku »motivacija«, ki ga prisili v iskanje boljših rešitev...«).

IX. KONCEPT KLJUČNIH OSEB:

1. Predlagani koncept ključnih oseb, ki naj bi skrbele za uporabnika v okviru obravnave, ki se dotikajo sistema dela centrov za socialno delo, ima vsesplošno podporo. Stroka predlaga uvedbo po zgledu izbire osebnega zdravnika v zdravstvenem sistemu.
2. Koncept ključne osebe dobro odgovarja na dileme med monovalentnim in polivalentnim pristopom k izvajanju socialnega dela in na vprašanje interdisciplinarnosti področja (socialno delo je velikokrat kot holistični pristop težko razmejiti od ostalih ved in dejavnosti, npr. psihologije, sociologije, prava, saj človeško stisko razume v družbenem kontekstu in ne po zgledu medicinskega modela).
3. Uvedba koncepta ključne osebe bo lahko doprinesla k vsebinskim reformam pristopov k delu na centrih za socialno delo.

X. VKLJUČEVANJE RAZLIČNIH DELEŽNIKOV V UPRAVLJANJE - SVET CENTRA ZA SOCIALNO DELO:

1. Predvideva se vključitev lokalnih skupnosti v novo organizacijsko strukturo centrov za socialno delo na način, da se bo v svet zavoda lokalnega centra za socialno delo vključilo po dva predstavnika lokalnih skupnosti, hkrati pa se vzpostavlja nov organ na posameznem območju - svet lokalnih skupnosti centrov za socialno delo, v katerega bodo vključeni vsi župani iz območja, ki ga bo pokrival območni center za socialno delo.
2. Stroka opozarja, da bo v svete zavodov treba ustrezno vključiti tudi predstavnike stroke, uporabnikov in nevladnih organizacij, saj sestava sveta zavoda lahko pomembno vpliva na njegovo delovanje (primer dobre prakse: na področju šolstva imajo večino v svetu zavoda učitelji in starši otrok).
3. Sindikat predlaga spremembo članov svetov centrov za socialno delo na način, da se zagotovi več predstavnikov zaposlenih (namesto dosedanjih dveh - tri predstavnike).

XI. DOLOČITEV OBMOČIJ, KI JIH BODO POKRIVALI OBMOČNI CENTRI ZA SOCIALNO DELO:

1. Pri oblikovanju območij je treba upoštevati že obstoječe povezave med centri za socialno delo na posameznem območju, pa tudi že obstoječe povezave med lokalnimi skupnostmi na posameznem območju. Smiselno bi bilo med seboj povezati lokalne skupnosti, ki že zdaj aktivno sodelujejo ne samo na področju vprašanj socialnega varstva prebivalcev, ampak tudi drugih področjih, saj to zagotavlja dobre podlage za koherentno vodenje skupne tako gospodarske kot socialne politike na posameznem področju.
Primer: obstoječe aktivne povezave med občinami Grosuplje, Videm Dobropolje in Ivančno Gorico na področju gospodarstva, javnih komunalnih storitev, redarske službe in socialne politike navajajo na to, da bi jih bilo smiselno povezati v samostojno območje in ne v trenutno predvideno povezavo v večje območje s Kočevjem, kjer naj bi bil center območja. S Kočevjem imajo navedene občine

manj stikov in predvsem drugačno demografsko sliko ter s tem povezane težave na področju socialnega varstva.

2. Sedeži območnih centrov bodo določeni z vladno uredbo po sprejemu novele Zakona o socialnem varstvu, zato so na tem področju še predvidena določena usklajevanja.

XII. SODELOVANJE RAZLIČNIH SLUŽB V SISTEMU IN VLOGA KOORDINATORJEV ZA PREPREČEVANJE NASILJA:

1. Centri za socialno delo predstavljajo hrbtenico socialnega varstva, ob izvajanju njihovih delovnih nalog sodelujejo z ostalimi državnimi institucijami (Policija, Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, pravosodje, inšpekcijske službe itd.), civilno družbo (nevladne in humanitarne organizacije), lokalnimi skupnostmi itd. Posledično je pri reorganizaciji sistema treba razmišljati ne zgolj o institucionalnem okviru delovanja centrov za socialno delo in poenotenju njihovega dela, ampak tudi o možnih učinkih sprememb načina njihovega delovanja na ostale dele sistema in družbe kot celote, predvsem pa na uporabnika storitev.
2. Aktivno sodelovanje Policije in centrov za socialno delo se odvija na številnih področjih (na področju zaščite žrtev in dela s povzročitelji nasilja, postopkov z mladoletniki in mladoletnimi tujci brez spremstva, vseh postopkov Policije z mladoletniki in otroki, pri namestitvah žrtev nasilja v krizne centre ter namestitvah starostnikov in nekaterih drugih ranljivih skupin prebivalstva), ob spremembah zakonodaje, pa tudi prek letnih strokovnih srečanj. Posledično je treba ob spremembah sistema zagotoviti nadaljnje uspešno sodelovanje.
3. Vloga koordinatorjev za preprečevanje nasilja, ki trenutno delujejo v 12 regijah, je za dobro delovanje sistema (predvsem kar se tiče sodelovanja s Policijo) velikega pomena, zato je treba njihove profile in naloge ohraniti. Sistem na tem področju namreč deluje dobro in že zdaj omogoča poenotenje dela tako med centri za socialno delo kot znotraj celotnega sistema preprečevanja nasilja. Dogovoriti se je treba o morebitnih okrepitvah vloge koordinatorja, možnosti njegove vključitve v interventno službo (kot vodjo).
4. Posebno vlogo v sistemu imajo nevladne organizacije kot izvajalke posameznih programov pomoči, zato je tudi sodelovanju z njimi ob morebitnih spremembah sistema treba nameniti ustrezno pozornost.

Mitja Bervar, mag. manag.
predsednik